

ACC. N:R M. 16136 : 1-8.

Landskap: *Blekinge* Upptecknare: *Ellen Tranström, Malmö*
Härad: *Bräkne* Berättare: " " "
Socken: *Hållaryd* Berättarens yrke: *fru*
Uppteckningsår: *1963* Född år *1898* i *Hållaryd*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Räpor och väfsning. s. 1-8.

LuF 120

5/3-63

Räfsor och räfsning.

Benämning. Riva, rivekuvud, rivekraft, rivepinne, itelaud, rivetinne. Inga olika benämningar. Räfsa, ex. räfsa ihop hö, risa, räfsa lön, benämningen rivekåringar, mera skämtsamt använd.

Konstruktion. Skافت; björk c:a. 1 1/2 m. långt, något avsmalnande i änden, nedre delen, något bredare och tunnare, klurva, skافت av jäktruxna trädklykor förekom inte. Huvud; björk, c:a. 55-60 cm. svagt böjt, jämnt tjockt, fäst vid skافتet med träpluggar, plåtskoning förekom inte. Pinnar; björk, 5-6 cm mellanrum, handbågda, trälen i huvudet var raka, pinnarna stak inte upp ovanför huvudet, de satt i rak vinkel. Räfsor med stältpinnar, huvud av björk, skافت av furu, med endast en fästpunkt samt bågar av ståltråd, avstånd mellan pinnarna ungefär samma som i träräfsan, mycket lätt och bra att räfsa med, pinnarna var en aning b

Sug 120

bakstbjöda i spetsarna, denna räfsa var inte så slit-
stark som träräfsan, skaftet var något klunare, jämn-
fjörkt, frödelan var att primarna aldrig ramlade ur,
träräfsorna fick blötas emellanåt annars satt inte
primarna kvar. Stålprimsräfsan hette Ideal, den
såldes endast i järnaffärer. De såluförde samtidigt,
1935 ungefär en annan räfsa med samma namn,
s.k. "solfjädersräfsa", den förkanner heligen fortfarande.
Den var tungarkstad, primarna var inte som på
föregående snagt böjda i spetsen, den fastna i
marken, var inte bra varken att räfsa på eller bör
med. Bågar; något som kan kallas bågar förekom
inte, den vanliga träräfsan har inte förändrats så
långt uppt. minns. Dekoration; räfsorna var inte
målade eller gjärade, nya räfsor var "dekorerade"
med lite röda streck i den kluna nederdelen,
möjligen, tillverkningsmärke, det var inte objefärg, så
det gick snart bort. Räfsor med utskärningar och

fästmaräpser aldrig omkastat.

Olika slag av räpser: Endast en typ, träräpsan, var vanlig, de båda andra typerna blev aldrig allmänna. Hålträpser förekom ej i skärgården.

Till att räpsa ihop säg användes järnkratta, den användes också att kratta ned säd med.

Till att höja över jorden vid sädd, vid åkerrenar t. ex. användes höjeraka, modell ugnsraka.

Gröden gödseln bars ut ur fähuset med spade eller grep. Tillverkning; Skärgårdsborna har så långt uppt. mins käpts på torget i Karlskrona, om de saluförs där fortfarande är ej bekant. De som sålde räpser, sålde också andra trä saker, skovelar o. dyl. Torget bekant om tillverkare. Den enda lagning av räpser som förekom var att "skäpfa" om den, när de bröts av i påsättningen, genom att lägga till skaplet så det passade till hålen i huvudet och prima fast det igen, det kunde

rem som helst göra. Någon viss tid som en räfsa skulle hålla är ej noterad, berodde mycket på hur de handterades vid räfsning och hur de förvarades när de inte användes, vid slakter och härbärgring behöfde inte reservpinnar medföras, vid räsning = lövräfsning var det däremot behöfligt, vid räfsning bland sluar, rötter o. dyg. var det stor åtgång på pinnar. De som medfördes var tåglada av björke men i nödfall gick det att göra dem av kvistar.

Inköp: Se föregående, lösa huvud och skapt fanns att köpa, en räfsa bör ha kostat ~~1.50-2.00~~ 1.50-2 kr. på 1920-30 talet. En bra räfsa skulle vara lätt och fick inte ha "knäggas" = kvistmärken, de brast gärna där, nämligen. Obekant när lanthandlars började sälja räfsor, även huvurida de fortfarande säljs av någon handlare. Ägarmerke ell. ärtal på räfsor har uppt. aldrig sett. Konsten att räfsa: Räfskaftet fallades med ~~ex.~~ ex. högra handen på mitten

av skaplet med handflatan neråt och med
vänstra handen högre upp, omvänt, med
handflatan uppåt. Det var vanligt att växla
fattning och nödvändigt också, när man
skulle vända hö, men många hade svårt
att räfsa annat än med högra handen nederst
frå skaplet. Räfsa var skräslut kvinnofalks göra!
Någon viss ålder för att få vara med och räfsa var
inte ifrågasatt, det var så snart man kunde göra
någon nytta. Karlarna ~~kunde~~ kunde väl räfsa i hop
hö, om det var nödvändigt, men lik. skärgårdens
hade ju karlarna annat arbete, jordbruket var en
leinäring. Räfsa, ordet avser räfsa i hop, hö ell. lön.
Konsten var inte så märkvärdig, det gällde bara
att komma så länge lag och skynda på. Skärgår-
dens jordbruk sköttes av familjen, så någon kaf
kappräfsning förskam inte. Vid slätten använ-
des inte ordet räfsa, det hette då "bre ut - skä

ut hö," inget arbete med räfsa ansågs för
särskilt tröttsamt, dels beroende på de små
arealerna, dels på vanan vid hårt arbete,
därför fick de heller inte blåsor i händerna.
Användning: Att räfsa löv hette risa, rös-
ning förkom dels på slåttängarna, dels i betes-
marken. Den snare var trädbruket, mest ek,
det med fallna löv var mätte kort, för att det skulle
kunna växa lite åt korna. Endast kvinnor
risade. Det var ett tidsödande arbete och ljud
hjälp kunde förkamma, arbetsgivaren fick
då hålla dem med räfsor. Bruket upphörde
när skärgården avfolkades, eft. 1940. Var gräset tjockt
fick kanske en del bäras bort och ~~presta~~ bredas
ut på annan plats, det bars då på med fjuga
eller på häst, beroende på avståndet, var gräset
lunnt fick det räfsas ihop till en sammanhängan-
de brida. I snare fallit kunde det på ligga i

"moarna", som det var, slagit. Hört vändes när det var halvtört, med räfsa, helst så att vinden blåste mot det uppåt vända = det vändes med vinden. Häftingar hade 2 kom. Hört räfsades ihop när det skulle stackas ell. bäras in, i tjocka moarsträngar, dessa rullades sedan ihop med rafs räfsan, med räfsan rättvänd, räfsan kunde användas till hjälp att bära hö till stacken. Hölstackarna räfsades så att de blev jämna. Räfsan användes vid sädesbärgningen endast att räfsa stubben med, när säden var inbärgad, den kunde användas på lojen, men det gick lika bra att då använda höftugan, den som inte hade någon tjuga kunde använda en grep vid höbärgningen. Nymt. har aldrig använt räfsa till något annat än vad som ovan angivits. Då räfsan var i bruk skulle den alltid ställas med huvudet neråt mot, vägg, sten, häd, ex. att slänga den på marken

var slarv, det var risk att den blev sönderstampad
då. Fintur lidon förvarades den i något uthus
upphängd, med huvudet uppåt. Till och från
arkivet bars räfsan i handen med huvudet fram-
åt - uppåt, aldrig på axeln, släpades aldrig,
helt. Det snare inget "varför" & bekant, endast
att det vittnade om lathet - lättja.

Inget bekant om byder ell. dyl. inte heller om
skämt om räfsan, endast att den sades vara
barnalöser = handlös när pinnarna fallit ut ell.
brutits av. Att grönna räfsorna ell. knästa
ihop dem för skoj skull förhåll inte, i det
snare fallit fanns ju risken att de bröts sön-
der och det skulle inte varit nådigt att ha
medverkat därvidlag.